

Index tematic :

Clasa Regelui (Clasa palatină), Regele Carol al II-lea, Regele Mihai I, Zona grănicerească (Banat), Comunitatea de avere, Caransebeș, educație (școală, colegi), personalități (interbelice) familie, militar, avocat (avocatură), deportare Bărăgan (Frumușița), comunism (Canal, securitate, închisoare Sighet, procese politice, Timișoara (Liceul Loga, Corso, echipa de fotbal Ripensia, cofetăria Violeta, primărie) Mitropolit Nicolae (foto), Principesa Margareta (foto), Memorial Sighet, AFDB

IOAN JURCHESCU

Ioan Gheorghe Jurchescu s-a născut la 7 august 1921 în satul Petnic, comuna Iablanița, județul Caraș-Severin. Tatăl său era învățător, iar mama sa țărăncă. A urmat primul an de liceu la Colegiul „Diaconovici Loga“ din Timișoara (1932-1933), apoi a fost selecționat, în urma unui concurs, pentru a reprezenta Banatul în clasa Maiestății Sale Regele Mihai (clasa palatină). A studiat în cadrul clasei palatine din clasa a II-a până într-a VI-a (1933-1938), când a fost nevoit să o părăsească din motive de „reducere bugetară”, continuându-și studiile la Liceul Militar din Târgu-Mureș. Totuși, nu a urmat o carieră militară, ci una juridică, deveninind avocat și stabilindu-se în Timișoara.

La 18 iunie 1951, a fost deportat în Bărăgan, la Frumușița, împreună cu familia. A executat , conform mărturiei sale, doar 4 luni și jumătate de domiciliu obligatoriu, din motivele specificate în interviul de față.

L-a revăzut de mai multe ori pe Maiestatea Sa Regele după întoarcerea acestuia în România, după cum stă mărturie și una dintre fotografiile realizate la Mitropolia Banatului din Timișoara, aferentă interviului.

A decedat în 15 martie 2008¹ la Timișoara.

Interviu realizat de Roxana Onică, cu avocatul Ioan Jurchescu (n.1921, Caraș-Severin; d.2008, Timișoara), la Timișoara, în data de 4 iunie 2003.

În vara anului 1932, regele Carol al II-lea a făcut o vizită în Banat, începând cu Caransebeș. Atunci se pornea construirea liniei ferate Caransebeș-Reșița sau se inaugura linia ferată. Clasa² era deja înființată, cu opt elevi. Cu această ocazie, regele Carol al II-lea și-a exprimat dorința ca un tânăr din această regiune de sud a Banatului (zona grănicerească³, cum se spunea) să facă parte din clasa specială a voievodului Mihai. Atuncea apărea o revistă la Caransebeș, „Tribuna graniței”. Am văzut că se caută un astfel de tânăr, iar eu îndeplineam condițiile. S-au cerut dosare, adică referințe de familie.

---

¹ Data a fost reconstituită după volumul lui Horia Musta, *Neamul Mustonilor în Banat*, Editura Marineasa, Timișoara, 2009, pp.678-679, (ediție îngrijită de Roxana și Adrian Onica), unde este reprodusă predica preotului de la înmormântarea din 17.III. 2008.

² Este vorba despre „clasa palatină” sau „școala de la palat” (numele vine de la faptul că a funcționat într-un pavilion din incinta Palatului Regal), o clasă înființată din dorința regelui Carol al II – lea de a-și educa fiul alături de elevi eminenți (cu media 10 la admiterea în liceu), proveniți din toate provinciile istorice și din toate categoriile sociale. Mai multe informații a se pot găsi în volumul Tudor Vișan-Miu, *La școală cu Regele Mihai. Povestea Clasei Palatine*, Editura Corint, București, 2016 sau la <https://clasapalatina.wordpress.com/elevii-palatini/> .

³ Zona de graniță sau regimentele grănicerești care formau zona de Est a frontierei Imperiului Austro-Ungar desființată în 1870, în care satele funcționau și ca structuri militare. Țăranii din aceste sate erau țărani liberi ce primeau în proprietate 5 hectare de pământ și pădure care se putea moșteni, iar copiii lor aveau dreptul la școală gratuită. Vezi Antoniu Marchescu, *Grănicerii bănățeni și comunitatea de avere: (contribuții istorice și juridice)*, Tiparul tipografiei diecezane Caransebeș, Caransebeș, 1941.

Din partea mamei era generalul Domășneanu⁴, care era văr primar cu mama și era din comună cu mine. Tatăl generalului era frate cu bunicul meu dinspre mamă. Nu este același cu comandorul Domășneanu, care a fost omorât în munți, ci vărul mamei a fost general în armata austro-ungară.

Am prezentat antecesorii materni, căci din partea tatei aveam tot așa, un militar, dar de grade mici, însă făcuse o danie enormă pe timpuri, pe la 1870, de o mie de florini de aur, la o biserică. Se puteau deci trage niște concluzii, că era o familie care merita să aibă un copil coleg de clasă cu Regele. Am depus actele și au fost mai multe candidaturi pe bază de dosare a fost o selecție din 10-12 candidați. După o primă triere au rămas șase, iar după a doua selecție s-au ales doi și a venit unul și a spus „Acesta”. Așa am ajuns să fiu coleg cu Regele Mihai.

(Câți ani aveți?) În 1932 aveam 11 ani, căci m-am născut în 1921, în același an cu regele Mihai. El e născut în octombrie și eu sunt născut în august, deci eram foarte apropiați ca vârstă. După ce s-a făcut această selecție, m-am prezentat la București. M-a dus tatăl meu acolo, căci eram copil. Am căutat să mă încadrez bineînțeles, într-o altă viață. Clasa a avut 12 elevi, împreună cu prințul moștenitor, iar cursurile se țineau la Palatul Regal. În spatele Palatului Regal actual era un parc și acolo era o clădire care a fost afectată acestei școli. Clasa se compunea din: trei copii de țărani - eu am fost copil de învățător - un alt copil era sas din Brașov, un băiat era fiu de diplomat, nepotul scriitorului Duiliu Zamfirescu (care mai trăiește și acum⁵ în București, Lascăr Zamfirescu), a mai fost un băiat de muncitor de la Atelierele Grivița din București, a fost un fiu de ofițer, Dan Cernovodeanu, a fost Mircea Ionnițiu, care avea să ajungă mai târziu secretarul particular al Regelui (tatăl său era directorul editurii Cartea Românească), erau doi fii de avocat (tatăl unuia era avocat la Ministerul de Justiție), un fiu de preot ungur, de la Târgu Mureș, Kovacs Pavel și cam atâta.

(Și ceilalți elevi fuseseră aleși tot după aceleași criterii?) Eu știu doar cum a fost la mine, căci trebuia întâi să fiu din regiunea de graniță, pe lângă pregătirea școlară, rezultatele la învățătură. Probabil că au vrut să fie din toate regiunile țării și din toate clasele sociale.

---

⁴ https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Dom%C4%83%C8%99neanu. Vezi mai departe în interviu.

⁵ La momentul interviului.

(Ați mai păstrat legătura cu colegii dumneavoastră?) Când m-am căsătorit i-am invitat pe toți la nunta mea, la București, în 1947. Acuma am întrerupt orice fel de legătură cu ei. Un singur coleg l-am întâlnit întâmplător aici în Timișoara, Dan Cernovodeanu, care a murit însă și care era fiu de ofițer⁶. El a făcut și un doctorat, fiind istoric. A trecut granița, sperând că ajunge la Ambasada americană și va ajunge dincolo. El fusese implicat într-un proces anticomunist, în '45-'46 și vroia să fugă, să se ducă dincolo și l-au prins sârbii.

(Unde v-ați născut?) Sunt născut în comuna Petnic, județul Caraș-Severin. Atunci era numai județul Severin. Tata a fost învățător, mama țărancă, fără avere, fără nimic, aveau doar leafa de învățător. Mai am încă doi frați, o soră care trăiește și un frate care a murit. Cursurile primare le-am făcut la tata la școală.

(Cum se chema tatăl dumneavoastră?) Gheorghe Jurchescu. El era din Veredin, din regiunea aceasta de recalcitranti anticomuniști. În '37 sau '38, Carol al II-lea a organizat un plebiscit pentru aprobarea Constituției. Oamenii din comuna Mehadica, lângă Veredin, nu au mers să voteze Constituția. Când au văzut ăștia ce se întâmplă, au intrat în alertă, căci oamenii din comună nu vroiau să voteze. Au alertat jandarmeria, au venit trupele și au scos pe oameni cu sila să voteze. Actul era interpretat ca un act de opoziție față de Carol al II-lea. S-a spus atunci că e un act antimonarhic. În decembrie '47 regele a fost alungat din țară și în '48, în aceeași comună, pe frontispiciul primăriei era și tabloul regelui Mihai. Comuniștii, activiștii s-au dus acolo să dea tabloul jos. Niște cetățeni s-au urcat în turla bisericii, cu arme de luptă, spunând că „Cine îndrăznește să se apropie de tablou este curățat imediat” și în 3-4 zile n-a avut nimeni curajul să urce acolo. Prima dată au spus că sunt antimonarhiști și acum erau monarhiști. Paradoxale situații...

(Cum a fost copilăria dumneavoastră?) Eu am avut o viață normală, obișnuită, de țară, cu copii de țărani, cu joacă.

(Comuna era numai de români?) Da, numai români erau. Ba, am avut și ceva țigani. Să vă spun care-i problema cu regiunea de graniță. În partea aceasta de sud a

---

⁶ Dan Cernovodeanu (1921 – 1999), șef de promoție al clasei palatine (1932 – 1937). A absolvit Facultatea de Istorie, devenind istoric și heraldist, specialist în vexilologie. După instaurarea comunismului, a fost condamnat la 5 ani de închisoare (1949-1954), iar apoi la încă 8 ani (1959-1967), fără a fi grațiat în 1964. În 1978, a reușit să părăsească țara și să se stabilească la Paris. Pentru mai multe informații a se vedea : <https://clasapalatina.wordpress.com/elevii-palatini/1-dan-cernovodeanu/>

Banatului, a Caraș-Severinului, era o regiune care era un fel de stâlp al apărării Imperiului Austro-Ungar și noi eram direct supuși împăratului de la Viena. Noi aveam aici administrația austriacă mai mult, dar și ungurească. Pentru că făceam niște servicii Imperiului, ni se arondase această regiune în sudul Banatului, așa-zisa „Comunitate de avere”, unde cei care erau originari de-aici, născuți, crescuți aici, beneficiau de niște avantaje. Aveau scutiri de muncă și în orice caz erau mobilizați pe loc, ca soldați grăniceri în apărarea Imperiului. De exemplu aveau dreptul la lemn de pădure pentru construcție și pentru încălzit, aveau dreptul la pășune, la izlazurile comunale, aveau dreptul la alte exploatari de piatră de var din pădure, gratuit. Pentru serviciile pe care le făceam aveam aceste privilegii, așa-zisa „Comunitate de avere”⁷. Mai erau încă și alte avantaje. Carol al II-lea știa foarte bine că această regiune, această populație de-aicea era atașată sistemului monarhic. De aceea, nu întâmplător regele Mihai vine mereu la Timișoara.

(Vă întâlniți atunci când vine în Timișoara?) Cum să nu, ori de câte ori vine. Am fost și la Mitropolie, la masă cu el. (...)

(V-a schimbat drumul vieții, faptul că ați fost în clasa regală?) Cumva, căci tot la țară m-am întors în vacanță și n-am ajuns pe plan social nu știu ce. Pe urmă cursurile s-au desfășurat în mod obișnuit, exact după aceeași programă analitică, cu profesori de liceu. Clasa făcea parte legal din Colegiul Național Sf. Sava, din București, clasa marelui Voievod Mihai. Așa scrie și pe diploma mea de bacalaureat. L-am avut și pe Nicolae Iorga profesor, l-am avut pe Simion Mehedinți profesor, care predau și ei la noi la școală, dar nu permanent. Musceanu era decanul Facultății de Științe. Ioan Conea⁸ era conferențiar la Facultatea de geografie. La matematică am avut un profesor care era director în Ministerul Învățământului, dar și inspector general pe țară. Profesorii erau bine pregătiți. Vă închipuiți că nu și-a adus Carol al II-lea orice fel de profesori pentru fiul lui. Eu am făcut prima clasă de liceu aici la Liceul C. D. Loga din Timișoara și mă mai

---

⁷ Vezi Antoniu Marchescu, *Grănicerii bănățeni și comunitatea de avere: (contribuții istorice și juridice)*, Tiparul tipografiei diecezane Caransebeș, Caransebeș, 1941.

⁸ Ion Conea (n. 15 ianuarie 1902, Coteana, județul Olt, d. 22 iunie 1974, București) a fost un geograf și geopolitician român, doctor-docent, reputat specialist în geografie istorică și toponimie geografică. Profesor de geografie al clasei palatine, activitate pe care a evocat-o în cartea *Cum învăța a-și cunoaște țara Măria Sa Mihai*, Ed. Cartea Românească, 1936.

întâlnesc și-acuma cu unii dintre colegii mei din clasa întâi de liceu. După aceea eu am plecat la București, în urma selecționării mele ca elev în această clasă specială.

(*Cum era profesorul Iorga?*) Iorga era un vulcan. Clasa avea aceeași desfășurare, potrivit programei analitice, dar la sfârșitul fiecărui an plecam în țară, în așa-zise excursii de sinteză. Adică ceea ce învățasem în timpul anului refăceam la locurile istorice respective, la locurile geografice respective. Într-un an am fost aici în Banat, la Reșița, într-un an am fost în Țara Hațegului, în alt an am fost jos, în Oltenia, într-un an am fost în Bucovina, unde am văzut toate mănăstirile, apoi am fost în Constanța, în alt an la Vatra-Dornei.

(*Cu ce mergeați?*) Aveam un tren regal, cu un vagon de dormit. Când am fost de exemplu la Herculane a tras trenul pe linia de triaj. Noi ne cățaram pe munți, cu profesorii. Din Herculane am plecat spre Oravița și-atunci am trecut și pe la mine prin comună și ne-am oprit la mine acasă, apoi am plecat cu mașina, cu un autocar. De la Iablanița la Herculane, pe șosea, apoi spre Prigor, pe cumpăna apelor, până la Bozovici, de-acolo la Reșița, la Oravița. La Reșița am stat la *Sommerfrische*, stațiune unde avea și o vilă domnul Auschnitt⁹. S-a amenajat acolo o sală de curs pentru noi și în timpul acesta trenul venea pe calea ferată, la Reșița. Noi mergeam cu mașina și venea apoi și trenul.

(*Mergeați deci cu profesorii*) Da, sigur.

(*A mers vreodată și Iorga?*) Iorga n-a fost, pentru că n-a fost profesor permanent. Când eram la Suceava ne-a făcut însă o demonstrație de lecție, pe Cetatea lui Ștefan cel Mare. La Hațeg a venit profesorul Daicovici¹⁰, unde erau săpăturile la cetățile dacice de la Orăștie. S-a căutat deci să se-nvețe carte la fața locului. Aveam și noi profesor de istorie, titular să-i zicem, dar venea și Iorga. A venit și fostul ministru al învățământului, Angelescu¹¹, care era medic de profesie și a predat și el o lecție de anatomie.

⁹ Max Auschnitt (n. 14 februarie 1888, Galați - d. 1959 Statele Unite) a fost un industriaș din România, administrator delegat al Uzinelor și Domeniilor de Fier din Reșița (U.D.R.), cea mai mare societate pe acțiuni care a existat în România înainte de instaurarea regimului comunist.

¹⁰ Constantin Daicoviciu (n. 1 martie 1898, Căvărani, Caraș-Severin – d. 27 mai 1973, Cluj), a fost istoric, arheolog, profesor (rector al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca) și politician comunist. A fost membru titular al Academiei Române.

¹¹ Constantin I. Angelescu (n. 10 sau 12 iunie 1869, Craiova - d. 14 septembrie 1948, București) a fost un politician, medic și profesor universitar român, reformator al școlii românești în perioada interbelică. A fost membru de onoare al Academiei Române. Din 1901 până la sfârșitul perioadei interbelice, a fost deputat sau senator în toate legislaturile. Din ianuarie 1914 a fost membru al guvernului în repetate rânduri, iar între

(*Unde locuiați în București?*) Majoritatea elevilor erau din București, iar eu locuiam la o familie a unui regal¹², Pălăngianu Emil, care a murit săracul la Canal. Stăteam pe strada Temișana, unde stăteau numai personalități. Și Eugen Ionescu stătea în timpul acela pe strada Temișana. Eram prieten de stradă cu tatăl Corinei Chiriac, Mircea Chiriac¹³. A fost aici în Timișoara și ne-am întâlnit. Era un compozitor de talent și mi se pare că a cântat în primă audiție o rapsodie bănățeană. Era ceva mai mare ca mine, cu vreo 2-3 ani și a murit săracu'. Erau doi actori de teatru, era Ronald Bulfinsky, campion de aviație. Și-acum când am fost la București, cu ocazia unei întruniri monarhice, m-am dus pe strada aia, care e complet schimbată acum. Era chiar în spatele Radiodifuziunii strada Temișana, paralel cu strada General Berthelot.

(*Pe Dimitrie Gusti l-ați cunoscut?*) Sigur, l-am cunoscut bine. A venit și el și ne-a predat. L-am cunoscut și pe Anton Golopenția¹⁴, care e originar din Prigor¹⁵. În perioada aceea eram și cercetaș, adică făceam parte din organizația cercetașilor și am fost antrenat în două acțiuni de cercetări sociologice. Nu făceam ceea ce făceau studenții care erau acolo, ci curierat, ajutor la medicul curant. Aceste echipe regale erau formate din studenți care erau cam în ultimii ani de facultate. Erau mediciști, geografi, istorici, filologi, fete de la Școala de menaj. Unde-i Prefectura acuma a fost înainte Școala de menaj. Se făcea atunci pregătirea femeilor din toate punctele de vedere, și ca mame, și ca soții.

(*Ați auzit de Avram Imbroane?*) I-am cunoscut pe toți din familia lui. Avram Imbroane¹⁶ a fost preot. A fost și un avocat Nicolae Imbroane, fratele lui. Băieții lui

---

30 decembrie 1933 și 3 ianuarie 1934 a fost primul ministru interimar al României. A fost cel dintâi ministru plenipotențiar al României la Washington, începând cu ianuarie 1918.

¹² Elev al clasei palatine.

¹³ Mircea Chiriac (n. 19 mai 1919, București – d. 1 decembrie 1994, București) a fost un compozitor român de muzică simfonică și profesor la Conservatorul „Ciprian Porumbescu”.

¹⁴ Anton Golopenția (n. 12 mai 1909, Județul Caraș-Severin – d. 26 mai 1951, închisoarea Văcărești) a fost născut la Prigor, în aceeași zonă a județului Caraș – Severin cu Ioan Jurchescu. Reputat sociolog și geopolitician român, unul din fondatorii școlii românești de geopolitică., membru în echipele de cercetare ale Scolii de Sociologie de la București, un apropiat al lui D. Gusti. A fost inițiatorul Institutului Banat – Crișana, director al Institutului de Statistică din București. A murit la 42 de ani în închisoare, fiind implicat abuziv de comuniști în procesul Pătrășcanu, cu scopul eliminării sale. Opera sa a fost publicată postum în cea mai mare parte, de fiica sa Sanda Golopenția – Eretescu.

¹⁵ Prigor este o comună în județul Caraș-Severin.

¹⁶ Avram Imbroane (n. 9 decembrie 1880, Coștei-Banatul sârbesc – d. 23 septembrie 1938, București) a fost preot, publicist, om politic liberal, deputat. Mai multe informații despre Avram Imbroane și familie se găsesc în volumul „Testament politic”, apărut la Editura Marineasa, Timișoara, 2003, Ediție îngrijită de Adrian Onica și Roxana Pătrașcu.

Avram Imbroane au fost: Bujor, Doru și Sorin, care a fost avocat. Imbroane este o familie veche. Eu sunt bănățean, curat bănățean. Ce să facem, suferim de făloșia asta.

(De ce au bănățenii această mândrie?) Totdeauna s-au gândit că sunt mai altfel decât restul. Probabil și datorită influenței pe care am avut-o din partea nemților, pentru că totuși românii au învățat de la ei organizare, gospodărie, familie. Singurul lucru prost pe care l-au învățat este „nur ein kind”, să nu faci mai mult de un copil. Oltenii mai făceau câte 7-8 copii, căci așa se menține nația. Să vă spun ceva, ce mi-a povestit tatăl meu. După primul război mondial s-a instaurat administrația românească în regiunile alipite. La Mehadia urmau să vină autoritățile administrative române. Erau câțiva ofițeri din armata austro-ungară, era și un general, Cena, oameni îmbrăcați frumos și s-au dus la gară să-i primească pe frații din Oltenia. Aia au coborât însă din tren cu muzica după ei și au început să joace acolo.

(Cum era regele Carol al II-lea?) Era un om impozant, un om foarte cult și era o plăcere să-l ascuți vorbind. Avea multă prestanță. L-am văzut pe Carol al II-lea aproape în fiecare zi, am stat la masă cu el, am vorbit cu el. Când eram copil, de vreo 14-15 ani, aveam o uniformă albastră care era deosebită și de multe ori am fost întrebat pe stradă „ce-i cu uniforma asta?” și ziceam „știți că eu sunt coleg cu voievodul Mihai”. „Dar de ce ai doliu?” „Domnule, port doliu după regele Alexandru al Iugoslaviei” „Măi puștiule, îți bați joc de mine!”. Noi făcând parte din Casa regală, din Curtea regală, am purtat toți doliu, elevii clasei Voievodului Mihai, până la ultimul servitor, dar aceleia nu-i venea să creadă. Am făcut parte din Curtea regală când era Carol al II-lea. Era un obicei, ca în fiecare zi, doi dintre noi să participe la dejunul oferit de Carol al II-lea. La mesele la care mi s-a dat ocazia să particip l-am cunoscut pe Duca¹⁷ și am dat mâna cu bietul Duca, cu puțin timp înainte de a fi omorât. Câți n-or fost acolo, Inculeț¹⁸, Paul Teodorescu¹⁹,

---

¹⁷ Ion Gheorghe Duca (n. 20 decembrie 1879 București - d. 29 decembrie 1933, Sinaia) a fost un om politic liberal român. În noiembrie 1933 devine prim-ministru până la alegerile din decembrie, iar în această funcție a încercat să anihileze organizația naționalistă de extremă dreaptă Garda de Fier. A fost ucis după scurtă vreme pe peronul gării din Sinaia, de Nicolae Constantinescu, un susținător al Gărzii de Fier.

¹⁸ Ion Constantin Inculeț (n. 5 aprilie 1884, Răzeni, Gubernia Basarabia, Imperiul Rus, astăzi în Republica Moldova - d. 18 noiembrie 1940, București) a fost un om politic român, președintele Sfatului Țării al Republicii Democratice Moldovenești și membru titular al Academiei Române.

¹⁹ Paul Teodorescu (n. 28 iunie 1888, Bacău - d. 17 ianuarie 1981, Mănăstirea Dintr-un Lemn, județul Vâlcea) a fost un general român, membru corespondent al Academiei Române.

George Enescu²⁰ ...aviatori, miniștri, dintre care Jienescu. Eu am șase volume de amintiri ale lui Carol al II-lea, plus câteva lucrări „Regele trădat”, „Viața lui Carol al II-lea”. Mi-aduc aminte, când eram la masa regală că m-a întrebat Carol al II-lea: „La tine-n comună ce mănâncă țăranul duminică?” „Mulți taie o găină și o prepară. Era acolo un măcelar și tăia o oaie sau un berbec și ne duceam și cumpăram carne, ca să o gătim”. În perioada aceea, când eu am fost selecționat, a fost marea criză economică, din '28, care a durat până prin '32. Am dus niște lipsuri teribile. Tata nu trăia decât din salariul lui. Pentru părinții mei, care atunci își construiau o casă, cu ajutorul țăranilor din comună, selecționarea mea implica o scutire de orice fel de cheltuieli, de la pantofi la bască, totul era gratis.

(Primeați și bani de buzunar?) Doar ce-mi dădea taică-miu. El mai avea o fată la școală și a fost greu, dar așa a fost să fie.

(Cum era organizată masa regală?) Totdeauna la mesele de la palat era pusă cartea de vizită în dreptul fiecăruia și cu meniul care se servea.

(La masă stătea întreaga familie regală?) Bineînțeles, căci toată familia era alcătuită de fapt din Carol și Mihai, întrucât regina Elena plecase în Grecia. Regele Carol și sora lui, Elisabeta s-au căsătorit cu doi frați din Grecia: ea cu regele George al Greciei și el cu principesa Elena a Greciei. Doi frați s-au căsătorit deci cu doi frați. Amândouă căsătoriile au ratat, căci și regina Elisabeta s-a despărțit de soț, dar și Carol al II-lea s-a despărțit de Elena. Există o credință în popor, că nu-i bine să se căsătorească frați cu alți frați.

(Ce făceați atunci în timpul liber?) Pregăteam lecțiile, căci era regim de școală. Dimineața mergeam la cursuri, până la prânz, la ora 1, iar după aceea, după-masa mai ieșeam pe stradă cu Mircea Chiriac, cu prietenul lui blănarul, Tudorel.

(Mergeați la cinematograful?) Puteam merge, dar noi vedeam filme la palat. Am văzut o mulțime de filme la Palatul regal. Carol era un mare amator de filme, căci întâi filmele treceau pe-acolo. Atuncea erau aparate cu cărbuni, dar avea sală de cinematograful în Palatul regal. Eu știu și sala veche, din palatul vechi, înainte de a se termina palatul acesta nou. În palatul nou era și sală de spectacole și multe altele. Locuința unde stăteau

---

²⁰ George Enescu (n. 19 august 1881, Liveni-Vârnav, Botoșani – d. 4 mai 1955, Paris) a fost un celebru compozitor, violonist, pedagog, pianist și dirijor român.

efectiv era casa mică, care la 23 august '44 a fost bombardată de nemți și a fost făcută praf, crezând că Mihai era acolo. A fost rasă. Țin minte că erau două apartamente frumoase.

(Ați prins și anumite scene din familia regală, anumite discuții?) Nu, nu. Pe doamna Lupescu am văzut-o o singură dată. Eram în parcul palatului, în pauza dintre ore și la un capăt al parcului am văzut-o pe ea și mi-a spus un servitor că e madam Lupescu. A doua oară am văzut-o într-o fotografie la mama unui coleg de-al nostru. Era o femeie frumoasă într-adevăr, cu părul roșcat. Se pare că totuși Carol al II-lea a fost omul unei singure femei. Dacă citiți jurnalul lui, nu există zi de la Dumnezeu să nu scrie ceva despre ea. După ce-au legalizat legătura lor, în '47, doamna n-a mai fost bolnavă. Probabil că a trăit cu teama că ceva se va întâmpla după 23 august. Se știe că toți i-au spus lui Carol să se-ntoarcă în '30, dar fără dânsa, căci se pare că a avut influențe politice asupra lui. Împotriva angajamentului solemn regal a adus-o însă și pe ea cu el. Pe mama regelui Mihai noi n-am cunoscut-o atunci, ci abia după '40 am cunoscut-o. Trebuie să vă spun că în '40 am intrat în școala militară. Clasa a fost restructurată în '38, după asasinarea lui Armand Călinescu²¹, iar eu, pentru că vroiam să devin militar am cerut și m-am transferat la Liceul militar din Târgu Mureș. În '40 am intrat ca student la Facultatea de Drept. În '42 am mai putut obține două amânări de încorporare și am intrat în armată, la Școala de ofițeri de jandarmi. De fapt eu vroiam să ajung judecător militar. Când eram mic, la școala primară, am jucat rolul unui judecător, piesă adaptată pentru nivelul țăranilor și asta a fost dorința mea. Ca să poți ajunge judecător trebuia să faci studii în drept, dar singura facultate unde concomitent cu armata făceai și studii de drept a fost Jandarmeria. În '40 am intrat deci la Facultatea de Drept ca student, la București, unde am făcut doi ani, iar după aceea, la Jandarmi veneau profesorii de la Drept și predau în continuare. Să vă spun că la Drept am avut profesori mari și nu era unul care să nu fi avut doctoratul la Sorbona. L-am avut pe I.V.Gruia²², pe George Strat²³, pe Fotino, pe Nicescu, pe Sebastian. Pela, care a fost judecător la Tribunalul Internațional de la Haga. Nicescu a

---

²¹ Armand Călinescu (n. 4 iunie 1893, Pitești - d. 21 septembrie 1939, București) a fost un om politic, ministru, prim-ministru și economist român.

²² Ion V. Gruia (n. 14 noiembrie 1895, Roman - d. 14 noiembrie 1952, Sighet) a fost un jurist, profesor universitar de drept și ministru român, deținut politic în închisorile comuniste.

²³ George Strat (n. 4 noiembrie 1894) a fost doctor în Drept, doctoratul obținându-l la Paris, profesor titular la catedra de Economie politică de la Universitatea Regele Ferdinand I din Cluj.

fost unul dintre marii avocați. I.V.Gruia a fost ministrul justiției, Fotino a fost ministru, George Strat a fost ministrul economiei, Bădulescu a fost tot ministrul economiei și la Banca Națională a fost, delegatul României după '44 la Convenții monetare internaționale. Ei bine, aproape toți aceștia au murit la Sighet. Partidul comunist n-a avut nevoie de ei și i-a omorât. „Era mai bun” Bodnăraș²⁴, Nicolschi²⁵, Niculescu Mizil²⁶. Toți acești profesori au fost duși la exterminare. Acolo a murit și Gheorghe Brătianu²⁷.

Eu fac parte dintr-o asociație a foștilor deportați în Bărăgan, căci am fost și eu dus în Bărăgan în '51 și am fost, în această calitate, într-o delegație la Sighet și m-am cutremurat pur și simplu de ce-a fost acolo. M-am uitat pe lista celor care-au murit acolo.

(După ce-ați terminat facultatea ce s-a întâmplat?) După ce-am terminat facultatea am vrut să fac avocatură. Judecător era foarte problematic încă. Eu am terminat în '45 și cât timp am fost internat în spital am pierdut un an, căci după școala militară m-am îmbolnăvit. Ca judecător nici nu se punea problema, iar fratele meu mi-a zis să intru în avocatură. Eu aș fi vrut să fac avocatură în regiunea mea, acolo, că lumea mă cunoștea. Dacă mă duceam însă acolo toată lumea știa ce-am făcut, că am trăit la Palatul regal și atuncea m-am înscris aici, la Timiș. După ce m-am înscris în colegiu m-au plasat la Giulvăz²⁸ avocat, după aceea la Făget, la Ciacova, Deta. Eram tânăr și când s-au înființat birourile colective de avocați sigur că nu-i muta pe cei bătrâni din Timișoara, căci erau oameni care aveau rădăcini și atuncea i-au trimis pe ăștia tineri. După câțiva ani de zile, de când eram la Giulvăz, m-au ridicat în Bărăgan, în iunie '51²⁹.

²⁴ Emil Bodnăraș (n. 10 februarie 1904, satul Iaslovăț, Ducatul Bucovinei, Austro-Ungaria - d. 24 ianuarie 1976, București) a fost un lider comunist român, general al Armatei Române și spion sovietic.

²⁵ Alexandru Nicolschi (n. Boris Grünberg, n. 2 iunie 1915, Tiraspol - d. 16 aprilie 1992, București) a fost un activist comunist, general, spion sovietic și șef al Securității regimului comunist din România.

²⁶ Paul Niculescu-Mizil (n. 25 noiembrie 1923, București - d. 5 decembrie 2008, București) a fost un înalt demnitar comunist, ministrul educației și învățământului din Republica Socialistă România între 1972-1976, ministru de finanțe între 1978-1981.

²⁷ Gheorghe I. Brătianu (n. 3 februarie 1898, Ruginoasa, județul Iași - d. 23 aprilie 1953, Sighetu Marmăției) a fost un mare istoric și om politic român, profesor universitar, membru al Academiei Române, victimă a regimului comunist din România.

²⁸ Comună în județul Timiș.

²⁹ E vorba de deportările în Bărăgan din perioada 1951 -1956 din zona de Vest a țării. În noaptea de 18 spre iunie au fost ridicate 44.000 de persoane care au primit domiciliu obligatoriu în satele nou înființate. Vezi <https://archive.org/details/ComisiaPrezidentialaPentruAnalizaDictaturiiComunisteDinRomania-Raport> sau www.deportatinbaragan.ro Raftul cu cărți, Ebooks.

(Care a fost motivul pentru care v-au ridicat în Bărăgan?) Toată lumea a crezut că din cauză c-am fost coleg cu regele Mihai. Posibil să fi fost și asta, căci nu știi după ce criterii au luat. Soția mea este născută la Chișinău, deci e basarabeancă. Socrul meu a fost directorul Băncii Naționale din Chișinău și acolo s-a născut nevastă-mea. Soacra mea era originară din Râmnicu-Vâlcea, dar soția mea s-a născut în Chișinău și astfel apare în buletin ca fiind născută în Chișinău - URSS.

(Dar n-au trăit în Chișinău mai mult timp?) Nu, căci după vreo câțiva ani s-a mutat socrul meu la București. A fost după aceea reglementor al Academiei Comerciale, a fost inspector general pe țară.

(Cum se numea?) Lungu Constantin.

(Acesta a fost în cele din urmă motivul ridicării în Bărăgan?) Da. Când s-a făcut un fel de recensământ general al populației, prin martie-aprilie, au întrebat dacă sunt basarabean. Știam noi că basarabenii sunt urmăriți, că s-a pornit de la ideea aceasta că or fugit din țară de frica comunismului, pentru că sunt anticomuniști. Ne-au deportat și ne-au aruncat acolo. Am făcut însă niște memorii, căci noi nu eram basarabeni, căci soția mea s-a născut întâmplător acolo.

(Unde v-a dus în Bărăgan?) La Frumușița, la nord de Galați. Când am trecut de Galați încolo au spus „Domnule, Siberia...”.

(Cât timp ați stat acolo?) Până în decembrie '51. Am stat puțin. Până s-au verificat actele, a fost și audiență... În Bărăgan ne-au dat un par, un țaruș să ne facem casă. Am făcut cărămidă de chirpici cu soția mea, cu noroi, cu paie, mestecată, uscată și am lipit. Am fost ajutați și de țărani. Am tocmii niște țigani acolo care au lipit bordeiul. La început am avut două dulapuri și am pus niște covoare peste noi să nu ne plouă.

(Vă puneau la muncă acolo?) Făceam și zi de muncă acolo, dar în primele zile fiecare a căutat să-și asigure un adăpost pentru iarnă. Era problemă cu apa, pe care o aduceau cu cisternele cu care se stropeau străzile la Galați.

(Mai păstrați legătura cu cei care au fost deportați în Bărăgan?) La Asociație³⁰ dau consultații juridice în fiecare luni și joi.

(Ce ați făcut după ce v-ați întors din Bărăgan?) Primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă prezint la miliție aici. Au rămas trăsniți când m-au văzut înapoi. Și-au

---

³⁰ Este vorba despre Asociația Foștilor Deportati în Bărăgan (AFDB). Vezi si www.deportatinbaragan.ro

recunoscut greșeala, căci eu fusesem trimis din greșeală acolo. Eu nu intram în categoria suspectilor care trebuiau urmăriți. În primele luni m-am dus la miliție. După aceea m-au reprimat în Colegiul de avocați, căci aveam hârtia venită de sus și n-aveau ce să zică. Mi s-a spus să merg la casierie, să-mi iau niște bani. Atunci erau socializate niște onorarii în materie penală. La încheierea lunii, după ce se rețineau diferite cotizații, cote pe la fel de fel de asociații, Societatea Română de Cruce Roșie, atunci ți se dădeau și ție bani. Onorariile socializate se împărțeau la avocați. Apoi, la Giulvăz, am început să muncesc din nou.

(Ați întâmpinat dificultăți în perioada comunismului?) În perioada comunismului știu că am fost urmărit pentru că mereu mi se spunea asta de către conducerea Colegiului, cu care eram în raporturi excelente. Și știam că sunt urmărit. Era un securist care se pare că era pus pe urmele mele. Simțeam că mă urmărește, că-l vedeam pe ăsta și știam când venea unul și-mi spunea apoi un coleg că iarăși a cerut acela relații despre mine. Aș vrea să-l văd pe-ăla, să-i mulțumesc „Domnule, ți-ai făcut datoria, ai apărat țara. Ai luat un salariu ca să mă urmărești pe mine. Pentru ce?! Ce beneficii a avut țara de pe urma ta?”

(Dumneavoastră unde erați în ziua de 23 august '44?) Eu eram internat în spital, la Sinaia.

(Și regele unde plecase de fapt?) Regele a plecat în Gorj unde Tătăărăscu³¹ avea o casă. România ieșise din război, dar nemții în loc să se retragă au început să bombardeze casa unde locuise Regele. Așa că degeaba îl acuză pe Rege. În momentul când s-a spus că războiul a încetat, s-a dat ordin pe front, dar nici nemții n-au ținut cont de asta, nici rușii. Rușii au continuat să ia prizonieri, iar nemții au început să ne bombardeze. În urma acestui fapt am întors și noi armele.

(Pe Antonescu l-ați cunoscut?) L-am văzut doar o dată când eram militar, la o paradă. N-am cochetat nici cu legionarii, căci n-am avut înclinații de genul acesta. L-am cunoscut pe Horia Sima³². O dată când veneam de la Târgu Mureș, prin '38, l-am cunoscut pe Horia Sima, căci era profesor la Caransebeș și l-am cunoscut în casa unui văr al meu, care era și el profesor. Nu s-a impus însă cu nimic. Când îl vedeai însă pe Iorga,

³¹ Gheorghe Tătăărăscu (n. 21 decembrie 1886, Poiana, Gorj - d. 28 martie 1957, București) a fost prim-ministru al României în perioadele 1934-1937 și 1939-1940. A deținut și alte portofolii ministeriale și a fost martor al acuzării în procesul lui Lucrețiu Pătrășcanu.

³² Horia Sima (n. 3 iulie 1906, Făgăraș - d. 25 mai 1993, Madrid) a fost politician fascist român, președintele partidului de orientare fascistă Garda de Fier, comandantul Mișcării Legionare.

pe Gusti sau pe Mehedinți, pe Ion Conea...toți acești profesori erau extraordinari. Horia Sima nu mi-a spus însă nimic ca persoană. Am avut prieteni legionari. A fost unul în Timișoara, Zaharia Marineasa, care era consătean cu mine. Eram în raporturi foarte bune, ca și copiii, dar drumurile ni s-au despărțit, căci el a fost în pușcărie încă din '38. A fost condamnat în timpul lui Carol, după aceea or venit legionarii la putere și l-or eliberat, apoi Antonescu a început lupta împotriva lor și iar l-or băgat la pușcărie. O trăit până acum câțiva ani, căci era bolnav. Eram în raporturi bune cu Zaharia, dar nu pe teme politice. N-am avut niciun fel de afinități cu mișcarea legionară.

Eu am fost cercetaș și eram comandantul suprem al cercetășiei din lumea întreagă (!)

(Era obligatoriu să deveniți cercetaș?) Nu, era benevol. Pe urmă ne-o transformat în străjerie și acolo era obligatoriu. Eram îmbrăcați ca străjери, dar noi cercetași ne simțeam.

(Și regele Mihai era cercetaș?) Sigur că da. I-a și cunoscut pe inițiatorii cercetășiei. Era o organizație benevolă, internaționalistă sau cosmopolită. Numai comuniștii făceau distincție – dacă era internaționalistă era bine, dacă era cosmopolit era ceva blamabil. Învățam o serie de lucruri frumoase. Profesorul Conea, care ne făcea instrucția sau ședințele de cercetări, era un profesor de geografie adorat, căci era și mai apropiat ca vârstă de noi. Ne povestea fel de fel de fapte petrecute în părțile de sud ale globului unde au avut activități deosebite cercetașii englezi.

(Ce jocuri erau înainte?) Noi în clasă practicam voleiul, baschetul și uneori am jucat și hochei pe iarbă. Nu toți colegii mei erau cu fotbalul, dar eu eram mare fotbalist pentru că era aici echipa Ripensia de care eram mândru, căci era și campioana țării. Erau atunci ascensiunile pe munte, făceam plimbări.

(În ce perioadă a fost echipa Ripensia?) În anii '30. Stadionul era la CFR.

(Ați prins și cealaltă echipă, Chinezul?) Nu, căci trecuse deja în umbră și se ridicase Ripensia, care era de fapt echipa primăriei. Foarte mulți dintre ei erau funcționari, Bindea, Teheranu care a murit de curând. Numele de Ripensia provine de la Dacia Ripensis, care era o regiune râpoasă din Dacia, cu terenuri alunecoase.

(Mai trăiește vreunul dintre jucători?) Nu. A fost unul Roiter, care a murit acum câțiva ani și ultimul a avut 93 de ani. Pe unii i-am avut și eu clienți.

(Ce cunoașteți despre Fundațiile regale?) Vă spun acum din ceea ce eu știu și din ce s-a practicat. Pe lângă faptul că am fost cu Golopenția am ajutat la niște descinderi cu profesorul Gusti, cu care ne-am întâlnit pe când eram noi cu lucrările sau excursiile de sinteză. Ne-am întâlnit atunci prin Țara Hațegului. Eu apreciez ca pe o treabă extraordinară ce a făcut Carol al II-lea. Îmi pare rău că nu se accentuează destul de mult asupra rolului jucat de aceste cercetări, ca și subvenționarea cu bani. Studenții aveau atunci șansa să câștige vara un ban și făceau o treabă care era legată de viitoarea lor pregătire. Erau lucruri care trebuiau descoperite, menționate, consemnate și păstrate. Asta face parte din elementele de identificare a unei națiuni. Eu am fost cu două echipe și m-am atașat o dată cu un grup de cercetași de la Cluj. Era un grup foarte puternic de cercetași la Cluj, pe lângă atelierele CFR din Cluj. Aceștia au lucrat la Rudăria, care e o comună din Banat. Acum i-au schimbat numele comunei. Acolo am lucrat cu ei și făceam la rigole, la podețuri, însoțeam medicul pentru cercetări, să vadă bolnavii. Eram un fel de ajutoare.

(Câți ani aveați atunci?) Cred că aveam vreo 15-16 ani. Am mers la Merișor cu profesorul Conea. Merișor este o regiune foarte puțin civilizată, arhaică, rămasă cu obiceiuri ancestrale, ca și în partea Bozoviciului, unde au rămas oamenii cu obiceiuri vechi. Echipele regale căutau să le identifice, să le conserve, să le menționeze și să le prelucreze. În comuna Merișor era de fapt o biserică și erau trei case, restul caselor fiind răspândite în munți. Numai în zilele de sărbătoare coborau toți la horă, în sat. Se pare că acolo unde au pătruns căile ferate pier celelalte părți frumoase, arhaice, cum zice și Eminescu: „Și cum vin cu drum de fier/ Toate cântecele pier”. Se schimbă lumea, portul e altul, exprimarea e alta. De la Merișor și de la Rudăria am rămas cu o impresie foarte bună. N-am stat mult timp, ci perioade scurte de timp, nu cât stăteau echipele, căci noi eram cercetași.

(Pe Anton Golopenția când l-ați cunoscut?) Pe Anton Golopenția l-am cunoscut în '40 pentru că atunci s-a făcut un recensământ al populației și am intrat și eu în echipele de recensământ, în București.

(Erați plătit?) Da, cum să nu. Bine, nu a fost de anvergura recensământului ce s-a făcut acum. Mi-aduc aminte că ne duceam pe străzile repartizate și intram la familii de evrei și totdeauna săracii erau speriați, neștiind ce să spună, ce să nu spună.

(*Declarau că sunt evrei?*) Da, sigur. Am întocmit fișa unei actrițe de la Teatrul Tănase, Virginica Popescu, care era o femeie simpatcă, iar când am întrebat-o ce pregătire are mi-a spus că două clase de liceu. Ce să vă spun, era cuceritoare.

(*Ați participat totuși într-un fel la cercetările sociologice.*) Da, că n-am trecut prin viața asta chiar așa, ca gâsca prin apă.

(*Ce ați făcut în perioada războiului?*) N-am fost pe front căci eram la școala militară. Atuncea eram la examen la București, în '44. Eram internat la Moroieni³³ și mi se dăduse voie să merg la examen. Bombardamentul din 4 aprilie m-a prins astfel la București. Acolo eram chiar în cartierul Grivița care a fost bombardat în valuri. Sora mea era căsătorită atunci în București, cu un profesor, Țăranu, iar după '44 s-au mutat în Timișoara și el a fost numit directorul Liceului comercial³⁴, unde este acum Primăria. Timișoara n-a dat pe plan cultural prea mulți oameni. N-a avut o viață culturală cum a avut Bucureștiul și îndeosebi Iașiul. A avut în schimb dezvoltată cealaltă parte: comerț, meserii, școală de menaj, școală de arte și meserii, Politehnică. Probabil a fost consecința faptului că în această regiune a fost o populație preponderent alcătuită din germani și unguri, care erau mai practici, mai legați de rezultatele materiale ale muncii lor.

(*De când trăiți efectiv în Timișoara?*) După ce m-am întors din Bărăgan, în '52 sau în '53 am reușit să mă mut în Timișoara. Făceam naveta, căci nu-mi mai convenea să rămân în Giulvăz. Se desființase judecătoria din Giulvăz și era o treabă foarte grea căci la judecătoriile de lângă graniță..... nu puteai pătrunde în fâșia de graniță decât cu aprobări. Și-atunci, la fiecare proces trebuia să te duci la miliție să-ți dea voie să intri în fâșia de graniță. De exemplu aveam procese la Orșova, unde mai veneau cunoștințe de-ale mele, țărani. De câte ori mă duceam acolo aveam graniță cu sârbii și mai era și conflictul acela între sârbi, căci atuncea era Tito și lagărul socialist. În perioada când în regiunea aceea erau deja mișcări de partizani, în '51-'53, securitatea, miliția urmăreau pe-acolo prin gări. A fost o perioadă tristă, înjositoare și umilitoare. De pe urma comuniștilor nu s-a rămas cu nimic bun... Crime, minciună, șantaj, oprimare, opresiuni.

(*Cum era Timișoara înainte?*) Clasa întâi de liceu am spus că am făcut-o la Loga. Pe strada Remus era Casa învățătorilor, care avea internat și copiii de învățători aveau

---

³³ Moroeni este o comună turistică în județul Dâmbovița.

³⁴ Școala Superioară de Comerț.

acces acolo, iar eu fiind copil de învățător am locuit acolo. Bineînțeles, se plătea o taxă, dar erai găzduit și ți se oferea mâncare. Atunci casele erau rare pe-acolo. De la Casa învățătorilor veneam până la Cinema Capitol și pe partea dreaptă nu era nimic. Cum mergi acum pe Loga, pe partea stângă încă nu era construită Mitropolia. Pe partea dreaptă era însă porumbiște. Treceam apoi pe lângă Liceul evreiesc. Pe partea dreaptă era loc gol. După ce ajungeam la Loga venea apoi Carmen Sylva, liceul de fete. Pe partea dreaptă începuseră să construiască foarte puțin. Se construise Consulatul german, unde e acum sediul Partidului Social Democrat. Prima oară acolo am văzut zvastica, în '32 (?!) căci era vizavi de Loga. Tata a făcut Școala Normală la Timișoara și, ca să mă obișnuiesc cu orașul, când mai avea adunări, mă lua cu el atunci când eram copil. Aici unde este Catedrala acum era linie ferată, așa că circulația cu tramvaiul se întrerupea până manevra conductorul trenului care mergea la Buziaș. Asta a fost una din marile realizări ale unchiului meu, care a fost Generalul George Domășneanu și care a fost primar al Timișorii în perioada aceea³⁵. Trebuie menționat ce a făcut ca primar al Timișorii: desființarea căii ferate prin oraș, adică să fie făcută o cale ferată care să ocolească, să nu întrerupă circulația internă; a mutat școala de ofițeri de artilerie, care era plasată în Timișoara într-un loc cu totul impropriu, căci exercițiile de artilerie trebuie să beneficieze de toate formele de relief.

(Ce cinematografe erau?) Era Capitol, în Fabric era cinematograful Apollo, apoi cinema Melodia, înspre gară, dar eu nu mă prea duceam la cinematograful când eram elev. Se duceau numai elevii mari la cinematograful. Eu spuneam „sărut mâna” unui elev mai mare, căci îl respectam.

(Cum v-ați cunoscut soția?) Pe soția mea am cunoscut-o în București. Ea era studentă la Academia Comercială.

(Cât timp ați fost în clasa regelui Mihai?) Cinci ani, apoi clasa a șaptea și a opta am făcut-o la Liceul militar din Târgu Mureș. Eu am vrut să devin judecător militar și venind dintr-o regiune de graniță militarizată din timpul Imperiului austro-ungar trebuia să devin militar. Militar de infanterie n-am vrut să fiu, deși acesta a fost angajamentul ferm când m-am dus la București. Am făcut avocatură, pe care mama mea n-a vrut s-o fac, căci avocații nu erau bine apreciați în acea perioadă.

---

³⁵ A fost primar între 9.03.1929 – 7.12.1929.

(Cine se ocupa mai mult de educația dumneavoastră în familie, tatăl, ca învățător sau mama?) Îmi spuneau dacă ceva e bine sau e rău și-mi cereau corectitudine, respect. Noi știam și de frica părinților atunci, nu prea făceai ce vroiai. Eu nu eram fumător, nu eram consumator de băutură. La țară lucrurile erau mai simple.

(În Banat ați avut și prieteni sârbi, maghiari, evrei?) Prieteni e greu de spus, dar am trăit bine cu evreii. Îmi aduc aminte că unul dintre ei ținea foarte mult la mine, Balacs Victor. Când a murit m-a chemat soția lui, iar când m-am dus la el era pe jos, căci ei n-au voie să pună mâna pe el. L-au lăsat acolo până au venit oamenii lor care-l pregăteau pentru înmormântare. Era un ritual pe care îl respectau. Îl țin minte pentru că el fusese un student strălucit al Universității din Budapesta, unde fusese șef de promoție. În anii '70 și ceva a fost invitat și el la Universitatea din Budapesta, căci s-a aniversat ceva. Omul s-a pregătit, dar atâta l-au tergiversat că nu a mai mers. Era o crimă evidentă. În definitiv era și o onoare pentru oraș, pentru țară. Cumnatul meu a fost militar și a făcut Politehnica în Franța, Școala de poduri și șosele. A venit în țară și a ajuns director la I.A.R., fabrica de avioane de la Brașov. A venit regimul comunist și l-au scos afară de-acolo și a ajuns instalator. De la inginer de avioane a ajuns instalator. Reușiseră atunci la I.A.R. să facă un avion foarte bun, un avion de vânătoare...și s-ajungă instalator?! Cei din Franța l-au descoperit și au intrat în legătură cu el, să-și facă forme și să meargă să participe la o festivitate. Tot așa, l-au tergiversat până în ultima zi, iar când a ajuns acolo, festivitatea s-a terminat. Avea 70 de ani și ce mai putea face la vârsta aia?!

(Ați avut procese mai deosebite ca avocat?) Da, cum să nu. La început, procesele politice le luau numai anumite categorii de avocați, verificați de conducere, dar cu anii, după aceea au fost luate și de alți avocați. De exemplu, eu l-am apărat pe fostul președinte al Partidului Social Democrat, Titel Petrescu. Președintele Partidului Social Democrat din Timiș era Cocoș Moise. L-au arestat și a fost ținut prin pușcărie, nejudecat, câțiva ani de zile, după care s-au gândit să-i facă proces ca să justifice deținerea lui. El cunoștea foarte bine o mulțime de avocați. L-a cunoscut pe Petric Iosif care a fost și primarul Timișorii în anii '50 și familia a apelat la el, să-l apere, dar acela, nu știu din ce motive, nu a vrut, căci era prieten cu el. Și-atunci au apelat la Titus Ionescu care fusese prefect în Timișoara, în timpul comuniștilor. Eu m-am împrietenit cu el la un bal al profesorilor la care mă

invitase cumnatul meu, care era profesor atunci. L-am cunoscut pe Titus Ionescu și pe urmă am și colaborat cu el, în mai multe procese. M-a rugat să-i preiau eu cauza lui Cocoș Moise, că el îl cunoscuse. Familia venea cu încredere la tine și poate că și spera să obții rezultatul. Așa m-am trezit cu familia și m-a angajat pe mine ca avocat și astfel am preluat cauza. Omul fusese trimis odată într-o delegație la Paris, ca muncitor sindical și când a fost vorba de unificarea Partidului Social Democrat cu comuniștii el s-a opus. El a fost cu Titel Petrescu și s-a opus. În replică a fost arestat, că a fost informatorul Siguranței statului și i s-au adus fel de fel de acuze. L-au bătut până i-au spart timpanul, dar omul n-a recunoscut. I-au dat cinci ani de pușcărie. În timpul acesta familia a spus că nu se poate așa ceva. Ei cunoșteau la București pe procurorul șef, Augustin Alexa³⁶.

Augustin Alexa fusese muncitor la CFR, iar în '33, la greva celebră de la Grivița a fost unul dintre conducătorii grevei, iar după ce greva a fost stinsă, împreună cu câțiva tovarăși au venit la Timișoara, la Cocoș și-l roagă să-i reprimească el aici. Acesta îi reprimește ca muncitori aicea.

S-au dus la el și cred că omul și-a făcut datoria, apoi au mers în recurs la București, au admis recursul meu și au casat cu trimitere de judecată la Timișoara. E greu de spus prin ce trece un avocat cu nesiguranța asta. Familia vine și te imploră, iar tu vezi că poți să faci ceva, dar nu ai probe. Atuncea s-a judecat cauza și și-au dat seama că omul ăsta stătuse degeaba în pușcărie. I-au dat trei ani până la urmă. Dar de ce nu l-au achitat?! Pentru că dacă îl achitau, ministerul era obligat să-l despăgubească pentru cei cinci ani primiți degeaba în pușcărie. I-au găsit astfel o vinovăție de doi bani, i-au dat trei ani, cât făcuse și l-au achitat. Așa era judecata pe timpul acela.

(Erau și cazuri în care se făcea totuși dreptate?) Păi acum a s-a făcut dreptate pentru că a intervenit procurorul general. Am avut un caz al unui muncitor de la Sânnicolau Mare. Omul era muncitor, vânzător la o cooperativă din Sânnicolau Mare și după ce au închis prăvălia, omul s-a dus la un birt de-acolo. Era acolo un local care avea și piscină. Foarte frumos e la Sânnicolau Mare. Omul se duce la birt, cere o bere și probabil s-a amețit puțin și a cerut tarafului care era acolo să-i cânte „Deșteaptă-te

---

³⁶ Augustin Alexa (n. 9 februarie 1911 - d. 1979, București) a fost un lider comunist român, În perioada 6 aprilie 1951 - 28 ianuarie 1953, a îndeplinit funcția de ministru al transporturilor. În anul 1953 primește gradul de prim-consilier juridic de stat, asimilat cu gradul de general-locotenent și este numit în funcția de procuror general al RPR/RSR (1953-1973), fiind direct implicat în toate marile anchete și procese ale perioadei.

române”. Ȃia au rămas trăsniți când au auzit. În două ore l-au și ridicat pentru instigare la nesupunere. A fost trimis în judecată și i-am tot spus procurorului că este o poezie scrisă de un poet român: „Da la ce s-a gândit el când a spus <<Deșteaptă-te române>>?”. Era un principiu în drept care susținea că nu poți pedepsi pe cineva pentru ceea ce gândește în sinea lui. L-au condamnat la 2-3 ani. A venit familia care-mi spunea că nu se poate așa ceva. Le-am dat dreptate și am așteptat termenul de recurs. M-am dus aici la bibliotecă și atunci apăruse o antologie a poeziei românești în care era publicat în întregime și „Deșteaptă-te române”. M-am dus în instanță și i-am spus președintelui că dacă asta este instigare, atunci publicarea acestei poezii, în această carte care umblă în mii de mâini, a studenților, profesorilor, atuncea asta ce este?! L-au achitat și l-au eliberat. Deși mulți se intitulau muncitori în timpul comunismului, după ce-au ajuns ce-au ajuns, au uitat.

(În legătură cu Revoluția din decembrie 1989, ce credeți că s-a întâmplat în realitate?) A fost lupta pentru putere. Lumea era așa de nemulțumită pentru ce se întâmpla, de frica și lipsurile pe care le îndurau, încât a fost un impuls popular. Nu pot să spun că a fost meritul cuiva, însă lumea era pregătită pentru treaba aceasta. În 1991, când am vorbit prima dată despre regele Mihai am avut o asistență fantastică în Aula Magna a Universității de Vest. Am uitat să vă spun că iarna cursurile se țineau la Castelul Peleş, la Sinaia. Pe timp de iarnă școala își muta sediul la Peleş. Aveau și dormitoare acolo, sus, unde dormeam. Era și sală de muzică. La școală mie mi se spunea Jurchi și toți aveam nume prescurtate.

(Mergeați cu școala și la Săvârșin?) Nu, căci s-a cumpărat târziu, prin '40, iar eu nu mai eram atuncea la școală.

(L-ați vizitat vreodată pe regele Mihai?) L-am vizitat pe rege la Palatul Versoix din Elveția.

(Cum vă adresați regelui Mihai când erați colegi de școală?) Când eram la școală mă adresam cu „Măria Ta” sau „Măria Voastră”, iar acum cu „Majestate”. Acestea erau exact formulele de protocol folosite de domnitorii noștri. Lui Carol al II-lea ne adresam cu „Majestate”.

(Când a plecat Carol al II-lea din țară?) Carol al II-lea a plecat în septembrie 1940 și Mihai a ocupat tronul României, rămânând chipurile șeful statului, căci practic șeful

statului a rămas Antonescu. Carol al II-lea a plecat cu Elena Lupescu, iar când au ajuns la Timișoara legionarii erau la gară și au tras cu mitraliera în tren, iar Carol și cu Lupeasca s-au întins pe podeaua vagonului, căci toate geamurile au fost ciuruite.

(Cum era viața în timpul monarhiei?) Asta nu depindea de rege, dar în orice caz era o viață mai demnă. Regele era rege și avea o altă ținută.

(Cum este acum o zi din viața dumneavoastră?) Mai scriu niște amintiri, pe care le public. În rest, corespund, căci am un prieten poet la Iași, am colegi din București. De multe ori dimineața sunt la ora zece la cofetăria Violeta³⁷, unde beau o cafea și citesc un ziar.

(Ce cofetării erau înainte?) O cofetărie care era celebră, când eram noi elevi, era cofetăria Potichen, în Iosefin, pe colț. Când eram elev, în clasa întâi de liceu, n-aveam voie să circulăm pe Corso³⁸. Elevii n-aveau voie să treacă pe Corso. Dacă te vedeau te notau, că aveai număr. Acolo erau cele două restaurante mari: Lloyd și Palace. Nu doar în Timișoara era așa, dar și în București, pe Calea Victoriei, duminica, nu doar boierii se plimbau, ci și meseriași, profesioniști, cu pălărie, la cravată.

(Cine făcea parte din lumea bună a Timișorii în acea vreme?) În general liber-profesioniștii. Era multă mișcare comercială, căci Timișoara a fost un oraș de graniță.

(Avocații de o anume etnie aveau și anumiți clienți?) Eu aveam un prieten evreu, Schwartz, și-l chema ba Negrea, ba Fekete, care era avocatul bisericii ortodoxe din Lugoj. Nu se puneau problema asta, căci astea erau treburi mărunte. Chiar eu am apărut niște credincioși de la bapțiști, dar în același timp eram și membrul Consiliului eparhial al Mitropoliei, eu fiind ortodox. Nu se puneau astfel problema. Asta era doar în mintea comuniștilor, doar ca să creeze motive de dispute.

---

³⁷ Celebră cofetărie de pe Corso, din Timișoara, aflată pe colțul acestuia cu str. Goethe, de partea stânga a bustului (statuii) Regelui Ferdinand instalat după Revoluție acolo. La data adnotării interviului (ianuarie 2017) cofetăria a dispărut de câțiva ani.

³⁸ Zonă pietonală în centrul Timișorii situată pe partea dreaptă dintre Operă și Catedrală, renumită ca loc de promenadă a înaltei societăți timișorene la sfârșitul secolului al XIX-lea și în prima jumătate a secolului al XX-lea.

Nebunia comuniștilor ne-a costat 50 de ani. Eu n-am călătorit decât o dată, cu încă doi colegi. Am făcut o excursie frumoasă în Ungaria, Cehoslovacia, R.D.G., 25 de zile. Unde ne-am dus, am avut asigurat hotel și restaurant.

(Înainte intelectualii puteau să-și facă totuși studii în străinătate.) Erau susținuți, erau trimiși pentru că erau oameni de valoare, căci tot țara beneficia de pe urma lor. Nici nu se punea problema să nu se întoarcă în țară. Sau cei care au plecat în America, ca muncitori și care au muncit acolo pe rupte și au venit aici și-au cumpărat pământ, ca agricultori, țărani. Au venit însă comuniștii în '48 și le-au luat pământul. Păi acela a fost exploatator?! El a muncit pentru pământul acela.

Au făcut șantierul național Ana Pauker, unde ne-au dus pe noi și ne-au aruncat pe fundul lacului Brateș pe care l-au asanat și ne-au pus să facem sat.

(Când s-a întâmplat asta?) Când am fost noi la Frumușița. Lacul Brateș, unde-a pescuit Petru Rareș, l-au asanat și după aceea a fost totul plin de trestie.

(V-ați mai întâlnit cu regele Mihai?) După '89, după Revoluție, când a venit prima dată în țară a fost la Putna și am avut ocazia atunci să merg cu mașina și l-am întâlnit. A rămas uimit când m-a văzut acolo. Într-un interviu pe care l-a dat la o revistă din Israel a povestit că a venit și un prieten de-al lui din Timișoara să-l întâlnească. După aceea, când a venit aici în Timișoara, aproape în fiecare zi am fost cu el. După Revoluție, după evenimentele din decembrie '89, am mai lucrat un an de zile și m-am pensionat, că aveam peste 70 de ani. După aceea, la solicitarea domnului primar³⁹ m-am dus pentru șase luni, dar am stat 5 ani și 7 luni la Primărie, așa că eu numai de un an de zile sunt pensionar adevărat. Eu nu sunt înscris în niciun partid, să știți.

---

³⁹ E vorba de Primarul Gheorghe Ciuhandu, care a fost membru PNȚCD.